

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 2. Utrùm liberum arbitrium versetur circa finem ultimum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

rest. Liberum enim arbitrium est facultas actuum suorum domina; cum sit facultas electiva. Atqui intellectus non est facultas actuum suorum domina. Nam 1. necessariò apprehendit objectum sibi sufficienter propositum. 2. Necessariò iudicat objectum illud esse verum, quod ipsi evidenter proponitur ut verum, & illud esse falsum, quod ipsi evidenter proponitur ut falsum. 3. Necessariò dubitat, quando apparent illi aequalia motiva pro veritate & falsitate objecti. 4. Quando objectum proponitur illi tantum ut verisimile, vel ut credibile, necessariò hæret suspensus, nec determinatè iudicat objectum esse verum, donec ad id iudicandum efficaciter applicetur à voluntate. 5. Necessariò assentitur conclusioni evidenter deductæ ex præmissis evidenter veris. Quod si vel una ex præmissis est tantum verisimilis, manet anceps, nec determinatè assentitur conclusioni, nisi voluntas assensum imperet. Ergo intellectus ad actus suos determinatur vel ab evidentia objecti, vel ab imperio voluntatis, & consequenter non habet actuum suorum dominium. Porro liberum arbitrium sic est formaliter in sola voluntate, quia sola est facultas electiva, facultas libera, & sui determinativa, facultas actuum suorum domina, ut sit etiam aliquo modo in intellectu, nempe radicaliter. Ratio est, quia voluntas, ut possit liberè operari & eligere, præsupponit amplum quendam & eminentem cognoscendi modum, quo intellectus propter suam in cognoscendo amplitudinem & eminentiam, cognoscit diversa eligibilia ut talia, vel rem eandem sub diversis rationibus, secundum quas potest eligi, vel non eligi. Hinc infantes, amentes & dormientes non possunt habere usum liberi arbitrii, quia non possunt cognoscere cum illa eminentia & amplitudine. Hinc bruta sunt liberi arbitrii incapacia, non solum quia appetitus eorum, utpotè purè sensitivus, ad unum determinatus est ex natura sua; sed etiam quia potentia cognoscitiva in illis purè materialis est, & ita nec habet, nec habere potest amplum illum & eminentem cognoscendi modum, quem essentialiter præsupponit electio, & quem habet omnis potentia cognoscitiva spiritalis. Hinc omnis & sola natura intelligens capax est liberi arbitrii.

RESPONSIO III.

Liberum arbitrium inest homini lapso. Est de fide.

Prob. 1. Ex Trid. sess. 6. can. 5. ubi dicitur: *Si quis liberum hominis arbitrium post Ade peccatum amissum & extinctum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo, imò titulum sine re, figmentum denique à Satana inventum in Ecclesiam: anathema sit.* 2. Si homo lapsus non habet liberum arbitrium, ceterè quia, ut volunt Lutherus & Calvinus, alique liberi arbitrii olores, non habet libertatem indifferentiæ circa bonum & malum; sed quotiescumque etiam deliberatè operatur, sive bonum sive malum operetur, operatur ex antecedenti determinatione intrinseca. Falsum & hæreticum consequens, ut ostenditur suo loco. Ergo, &c.

ARTICULUS II.

Utrum liberum arbitrium versetur circa finem ultimum.

RESPONSIO I.

Liberum arbitrium per se & secundum essentiam suam consideratum, non versatur circa finem ultimum.

Prob. 1. Liberum arbitrium reperitur in Deo secundum totam suam rationem essentialem. Nam liberum arbitrium est perfectio simpliciter simplex, quæ proinde non diminuitur, sed secundum totam suam essentiam necessariò reperitur in Deo. Atqui liberum arbitrium in Deo non versatur circa finem ultimum, nempe circa Deum ipsum: Deus enim se ipsum necessariò amat, & propter se ipsum necessariò operatur, quicquid operatur, ex hypothesi

quod operetur. Imò Deus eatenus præcisè est liberi arbitrii, quatenus potest pro arbitrio hoc medium in particulari, & inter hæc media pro arbitrio hoc vel illud assumere vel non assumere ad procurandam gloriam suam extrinsecam. Ergo, &c. Hoc argumentum suggerit S. Thom. 1. p. q. 19. a. 10. in O. ubi sic ait: *Cum Deus ex necessitate suam bonitatem velit, alia verò non ex necessitate; respectu illorum, quæ non ex necessitate vult, liberum habet arbitrium.*

Prob. 2. Angeli beati non imperfectius, imò perfectius habent liberum arbitrium, quam homines viatores, & tamen non sunt liberi circa finem ultimum, cui necessariò adhærent, sed tantum circa varia, quæ secundum se apta sunt conjungere creaturam fini ultimo. Item Christus diminutum non habuit liberum arbitrium, & tamen libertatem suam exercere non potuit circa finem ultimum, cui necessariò & immobiliter adhærebat, sed tantum circa hæc vel illa propter finem ultimum. Ergo tota ratio essentialis liberi arbitrii stare potest cum immobili adhæensione ad finem ultimum, nec aliud dicit, quam facultatem eligendi inter media ad finem ultimum conducentia.

RESPONSIO II.

Liberum arbitrium, etiam quale est in homine viatore, non versatur circa finem ultimum formaliter, hoc est secundum communem beatitudinis rationem consideratum.

Prob. Liberum arbitrium non versatur circa illud objectum, quod ex naturali instinctu appetimus. Quod enim ex naturali instinctu appetimus, illud necessariò appetimus. Atqui ex naturali instinctu appetimus finem ultimum formaliter sumptum. Non enim ex propria electione, sed ex instinctu naturali volumus esse felices. Ergo, &c. Sic argumentatur S. Thomas 1. p. q. 19. a. 10. in O. *Liberum* inquit, *arbitrium habemus respectu eorum, quæ non necessariò volumus, vel naturali instinctu. Non enim ad liberum arbitrium pertinet, quod volumus esse felices, sed ad naturalem instinctum.*

Confirm. Appetitus ille non pertinet ad liberum arbitrium, cuius dominium non habemus. Nam secundum omnes, etiam eterodoxos, liberum arbitrium est facultas actuum suorum domina. Atqui domini non sumus appetitus finis ultimi formaliter sumpti. Ergo, &c. *Prob. min.* Domini non sumus appetitus objecti illius, quod non possumus pro arbitrio acceptare vel respuere, hoc est, quod non possumus eligere vel non eligere. Atqui non possumus pro arbitrio acceptare vel respuere finem ultimum formaliter sumptum: non enim possumus pro arbitrio velle vel nolle esse felices. Ergo domini non sumus appetitus finis ultimi formaliter sumpti. Sic argumentatur S. Thomas 1. p. q. 82. a. 1. ad 3. *Sumus domini*, inquit, *nostrorum actuum secundum quod possumus hoc vel illud eligere. Electio autem non est de fine, sed de iis quæ sunt ad finem. Unde appetitus ultimi finis non est de his, quorum domini sumus.*

Porro dixi, finem ultimum formaliter sumptum. Nam liberum arbitrium, quale hic habemus, versari potest circa finem ultimum sumptum materialiter, hoc est, circa Deum, in quo re ipsa consistit beatitudo nostra. Nam sæpe contingit homines deliberare, utrum beatitudinem suam constimere, & quarere debeant in Deo, an in creaturis; & re ipsa cum summa Dei injuria in creaturis constituere & quarere. Sed hoc est per accidens respectu liberi arbitrii nostri, quatenus in hac mortali vita non apparet nobis evidenter connexio finis ultimi materialiter sumpti cum fine ultimo formaliter sumpto, sicut apparet Angelis beatis per visionem beatificam. Unde non solum fini ultimo formaliter sumpto, sed etiam ipsi Deo immobiliter adhærent, sine ulla tamen diminutione liberi arbitrii: imò eo potentius & liberius habent liberum arbitrium, quod Deo adhærent immobiliter.

Dices. Homo potest pro arbitrio appetere vel non appe-

appetere finem ultimum, etiam formaliter sumptum, & secundum communem rationem beatitudinis: nam appetitus finis ultimi, formaliter sumpti, est quidem necessarius quoad specificationem; quia non potest homo velle oppositum: at necessarius non est quoad exercitium; quia potest homo non velle cogitare de beatitudine, & beatitudinem non actu appetere, avertendo mentem suam ab ejus cogitatione. Ergo liberum arbitrium, quale hic habemus, versatur circa finem ultimum, etiam formaliter sumptum. R. neg. consequens. Nam hæc imperfecta & indirecta libertas exercitii, quam habemus circa beatitudinem in communi, non pertinet ad liberum arbitrium. Actus enim proprius liberi arbitrii ita est in potestate voluntatis, ut voluntas, positis omnibus ad agendum prærequisitis, possit illum pro arbitrio exercere vel non exercere, & suspendere. At voluntas non potest non appetere beatitudinem actu cogitatum. Ergo, &c. Præterea imperfectam illam & indirectam libertatem circa beatitudinem in communi non habet voluntas, nisi per accidens, & ex imperfectione intellectus, qui non adhæret immobiliter beatitudini per actualem advertentiam: unde si sic adhæreret, voluntas quoque immobiliter adhæreret per actualem appetitionem, & tamen idcirco non haberet diminutum & imperfectum liberum arbitrium.

ARTICULUS III.

Quenam libertas necessaria sit ad liberum arbitrium.

NOta. Duplex est, quantum ad rem præsentem pertinet, libertas; nempe libertas à coactione, & libertas à simplici necessitate. Libertas à coactione, quæ etiam libertas spontaneitatis dicitur, consistit in carentia violentiæ, hoc est, in carentia absolutæ & inevitabilis ad unum determinationis, ab extrinseco causatæ contra internum voluntatis omnino renitentis affectum. Libertas à simplici necessitate, quæ aliter libertas indifferentiæ dicitur, est immunitas ab antecedenti, etiam non violenta, ad unum determinationem intrinsecam. De hac libertate queritur, utrum requiratur ad constitutionem liberi arbitrii, an verò libertas à coactione sufficiat. Sufficere docuit Bucerus in libro de concordia doctrinæ, & hoc pacto existimavit se viam invenisse conciliandi Lutheranos cum Catholicis circa liberum hominis arbitrium. Id nimirum, quod Catholici dicunt hominem esse liberi arbitrii, intelligendo de immunitate à coactione, non de immunitate à simplici necessitate: id verò, quod Lutherani dicunt hominem non esse liberi arbitrii, intelligendo de libertate à simplici necessitate, non de libertate à coactione. Bucerus consentit Janenius libro 6. de gratia Christi Salvatoris, cap. 6. & sequentibus, ubi expressè docet, & quantum potest probat, non simplicem necessitatem, sed solam coactionem libero arbitrio repugnare: de quo aliàs,

RESPONSIO.

Ad liberum arbitrium non sufficit libertas à coactione, sed requiritur libertas à simplici necessitate.

Prob. 1. autoritate summorum Pontificum Pii V. & Gregorii XIII. à quibus damnatæ sunt hæc propositiones Baii: Quod voluntarie sit, etiamsi necessario fiat, liberè tamen sit. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali. In his autem propositionibus Bajus loquitur de libertate arbitrii, ut per se clarum est, & huic libertati, non simplicem necessitatem, sed solam violentiam asserit repugnare. Ergo fallum est, quod sola violentia, & non simplex necessitas repugnet libero arbitrio.

Prob. 2. autoritate Patrum. Ad instar omnium nobis hic erunt Damascenus, Anselmus & Bernardus, qui de libero hominis arbitrio ex professo tractarunt. Et 1. quidem S. Damascenus lib. 2. orth. fidei cap. 25. probat hominem esse authorem actionum suarum,

etiamque in arbitrio suo & potestate sua habere: alioquin ei deliberandi facultas frustra tributa esset. Cap. 26. explicat quid sit hominem habere aliquid in potestate & arbitrio suo: *In nostra, inquit, potestate sunt ea quæ liberum est nobis vel facere vel non facere.* Et paulò inferius: *Proprie autem in nostra potestate consistunt omnia ea, de quibus deliberamus.* Consilium porro ac deliberatio de iis rebus suscipitur, quæ peræque in utramque partem contingere possunt. Peræque autem contingens id est, quod & ipsum possemus, & quod ipsi adversatur. Hujus verò electio penes mentem nostram est. Et cap. 27. dicit bruta animalia non habere libertatem arbitrii, quia non habent dominium appetitionum suarum; sed ubi primum aliquid appetiverint, ad actionem ruunt. At è contra homo potest pro arbitrio appetitum suum coercere, vel ei obsequi: unde habet in sua potestate appetitum suum, & sic est liberi arbitrii. Requirit ergo Damascenus ad liberum arbitrium immunitatem à simplici necessitate.

2. Anselmus in dialogo de lib. arb. c. 5. ubi Magistrum cum Discipulo colloquentem inducit, manifestè requirit ad libertatem arbitrii immunitatem à simplici necessitate: postquam enim discipulo querenti, quomodo homo liber sit libertate arbitrii ad servandam rectitudinem, cum sæpe rectam homo habens voluntatem, ipsam rectitudinem invitus, cogente tentatione, deserat; respondit magister: *Neminem illam deserere rectitudinem, nisi volendo, & ita voluntatem cuiusque liberam esse libertate arbitrii ad servandam rectitudinem; sic instat discipulus: Num simili ratione possumus dicere voluntatem equi esse liberam, quia appetitui carnis non servit, nisi volens? Huic autem instantiæ ita respondet magister: Non est hoc similiter: in equo namque non ipsa voluntas se subicit, sed naturaliter subiecta semper necessitate appetitui carnis servit: in homine verò quandiu ipsa voluntas recta est, nec servit, nec subiecta est, cui non debet; nec ab ipsa rectitudine ulla vi aliena avertitur, nisi ipsa, cui non debet, volens consentiat; quem consensum non naturaliter nec ex necessitate, sicut equus, sed ex se aperte videtur habere. Igitur ex Anselmo, sicut voluntas hominis non deserit rectitudinem, nisi volens, ita voluntas equi non servit appetitui, nisi volens; & tamen voluntas equi non habet libertatem arbitrii, sicut habet voluntas hominis; quia voluntas equi ex antecedenti necessitate, licet voluntaria, servit appetitui; hominis verò voluntas, non ex antecedenti necessitate, etiam voluntaria, sed ex se, hoc est, ex propria determinatione consentit tentationi, & consentiendo rectitudinem ex propria determinatione deserit. Igitur ex Anselmo, ad libertatem arbitrii requiritur immunitas ab antecedenti ad unum determinationem, etiam voluntaria, & consequenter non sufficit sola immunitas à coactione, sed necessaria est immunitas à simplici necessitate.*

Præterea, libro de Concordia quæst. 1. conciliat libertatem arbitrii cum præscientia divina, docendo præscientiam divinam nullam asserere necessitatem rebus præcitis. Pro quo distinguit duplicem necessitatem, unam sequentem, & alteram præcedentem, docetque ex rebus à Deo præcitis alias necessarias esse necessitate sequenti tantum, ut actus elicitos voluntatis, alias verò necessarias esse & sequenti & præcedenti necessitate, ut actus imperatos voluntatis: sic tamen ut neutram necessitatem faciat præscientia divina, sed è contra utramque supponat, & solum intueatur. Nam v.g. actus eliciti voluntatis, quos Deus præcitat, necessarii sunt necessitate sequenti, quia quod Deus præcitat, futurum est, & quod futurum est, non potest simul non esse futurum; cum impossibile sit idem simul esse & non esse. Actus verò imperati voluntatis, quos similiter præcitat Deus, necessarii sunt non solum necessitate sequenti, quatenus res futura non potest simul non esse futura, sed etiam necessitate præcedenti, quatenus eliciendi sunt à potentiis suis à voluntate efficaciter applicandis,